

บทความวิชาการ

พลวัตในสิทธิการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
ชาวลัวะอพยพ
กรณีศึกษา บ้านน้ำมิด ตำบลเปือ
อำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน

จิรัชติกา ไชยา¹

¹ มหบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาพลวัตในสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลัวะอพยพ กรณีศึกษา บ้านน้ำมิด ตำบลเปือ อำเภอยะบะ จังหวัดน่าน ผู้ศึกษาต้องการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสิทธิการจัดการทรัพยากรของกลุ่มคนหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ของรูปแบบสิทธิในการจัดการทรัพยากรแบบต่างๆ ทั้งสิทธิแบบรัฐ สิทธิแบบปัจเจกบุคคลและสิทธิส่วนรวม ว่ามีการขยายตัว ผลิตสร้างหรือผสมผสานกันอย่างไรภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตของชุมชน

การศึกษาพบว่า การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของกลุ่มคนหรือองค์กรต่างๆ โดยการผลักดันกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ ทำให้ผู้นำและชาวบ้านได้รับอิทธิพลแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติของกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิด “การจัดการทรัพยากรสาธารณะ” ไปเป็น “การจัดการทรัพยากรส่วนรวม” และการก่อตัวขององค์ความรู้ “สิทธิส่วนรวมหรือสิทธิชุมชน” อันเป็นการผลิตสร้างของชุมชนร่วมกับกลุ่มคนหรือองค์กรต่างๆ ซึ่งพบว่ากลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างจาก “สิทธิชุมชน” ในความหมายดั้งเดิมอันเป็นสิทธิแบบจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลัวะ

การจัดการทรัพยากรของชุมชนพบว่าการผสมผสานและการดำรงอยู่ร่วมกันของระบบกรรมสิทธิ์หลาย ๆ รูปแบบ ทั้งสิทธิแบบปัจเจกบุคคล สิทธิส่วนรวมและสิทธิแบบรัฐ มีทิศทางที่สำคัญประกอบด้วย หนึ่ง การสถาปนาอำนาจและสิทธิแบบรัฐภายใต้การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้สถานะการใช้ทรัพยากรแบบเปิดกว้าง (open access) ในชุมชนสิ้นสุดลง ระบบกรรมสิทธิ์แบบรัฐตอกย้ำควบคุมการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรอย่างเข้มงวด สอง การก่อตัวของสิทธิส่วนรวมหรือสิทธิชุมชนเป็นการผลิตสร้างขึ้นมาใหม่จากการผลักดันกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากร

ต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และสาม การขยายตัวของสิทธิแบบปัจเจกบุคคล อันเนื่องจากการควบคุมและจำกัดการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ โดยหน่วยงานภายนอกภายใต้กิจกรรมการอนุรักษ์ เช่น โครงการนาแลกป่า การจับพิกัดพื้นที่ทำกินด้วยระบบ GPS เป็นต้น

คำสำคัญ: สิทธิการจัดการทรัพยากร, สิทธิเชิงซ้อน, กลุ่มชาติพันธุ์ชาวลัวะ